

بسم الله الرحمن الرحيم
۲۰۴۹۷۱

ولایت (سرپرستی) مرد بر خانواده

از دیدگاه فقه و حقوق

تألف:

دکتر سعید ابراهیمی

(عضو هیأت علمی - استادیار دانشگاه مازندران)

امیر محسن شهبازی

(مدرس دانشگاه - دانشجوی دکتری دانشگاه مازندران)

مشاور و ویراستار:

ناصر لاسمی

(مدرس دانشگاه و پژوهشگر)

سرشناسه	: ایراهیمی، سعید، ۱۳۵۸ بهمن -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: ولایت مرد بر خانواده/تألیف سعید ایراهیمی، امیرمحسن شعبانی؛ مشاور و ویراستار ناصر لاسمی.
مشخصات نشر	: آمل: وارث وا، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۰ ص.
شابک	: ۱۵۰۰۰۰ ریال-0-8818-600-978:
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۰۷.
موضوع	: قیم و مولی علیه (فقه)
موضوع	: Guardian and ward (Islamic law)
موضوع	: قیم و مولی علیه -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Guardian and ward -- Law and legislation -- Iran
شناسه افزوده	: جاتی، امیرمحسن، ۱۳۶۹ -
شناسه افزوده	: لاسمی، ناصر، ۱۳۵۱ -، ویراستار
رده بندی کنگره	: ۶/۱۴۸B
رده بندی دیویی	: ۳۷۹/۲۱۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۲۵۶۰

ولایت مرد بر خانواده

تألیف: دکتر سعید ایراهیمی و امیرمحسن شعبانی

ویراستار: ناصر لاسمی طراح جلد: مرتضی شعبانی

تایپست و طراح صفحات: محسن لاسمی

چاپ: غدیرخیم

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه نوبت و سال چاپ: نخست - ۱۳۹۸

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای مولفین و مشاور کتاب محفوظ می باشد

انتشارات وارث وا

نشانی: آمل، میدان ۱۷ شهریور، ابتدای خ نور، پاساژ فجر، طبقه اول، پلاک ۴۷

ایمیل: varehva28@yahoo.com

دورنگار: ۰۱۱ ۴۴۲ ۶۸۷۰۹ - تلفن: ۰۱۱ ۴۴۲ ۶۸۷۰۹ - ۰۹۱۱ ۱۲۷ ۶۶۱۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	سخن آغازین
فصل اول: تعاریف، مفاهیم و مبانی	
۵	ماهیت
۶	مفهوم ریاست، مرد بر خانواده
۶	مفهوم ریاست، نوم بر زن
۷	قوامیت در معنای سبزه سبزی
۹	قوامیت در معنای سرپرستی و حمایت
۱۴	مفهوم ولایت پدر بر فرزند
۱۶	انواع ولایت
۱۸	ولایت و حضانت
۲۱	ولایت و قیمومت

فصل دوم: ماهیت و مبانی ولایت مرد بر خانواده

۲۷	ماهیت ریاست شوهر
۲۷	تفاوت حق با حکم

- ۲۹..... حق یا حکم بودن ریاست مرد بر خانواده
- ۳۰..... مبنای ریاست مرد بر خانواده
- ۳۱..... ادله نقلی
- ۳۱..... قرآن کریم
- ۳۲..... شأن نزول
- ۳۳..... تفسیر آیه
- ۳۶..... روایات
- ۳۹..... دلیل عقلی
- ۴۰..... فروض عقلی متصور بر ریاست خانواده
- ۴۱..... بررسی فرض ریاست بر خانواده

فصل سوم: شرایط ریاست و ولایت مرد بر خانواده

- ۵۱..... مقدمه
- ۵۱..... توانایی و صلاحیت اخلاقی
- ۵۳..... قلمرو و گستره ریاست مرد بر خانواده
- ۵۳..... دامنه ریاست شوهر بر زن
- ۵۷..... دامنه ریاست پدر بر فرزند
- ۶۲..... آثار ریاست مرد بر خانواده

- ریاست شوهر بر زن ۶۲
- ریاست شوهر و امور مالی زن ۶۳
- الف) استدلال مالی زن ۶۳
- ب) نفقه زن ۶۷
- ریاست شوهر و امور غیر مالی زن ۶۹
- همترین بحث های تاثیر گذار در خصوص ریاست شوهر ۶۹
- اول: تمسک مسکن ۷۰
- دوم: استفاده از نام خانوادگی شوهر ۷۱
- سوم: اقامتگاه ۷۱
- چهارم: خروج زن از منزل ۷۱
- پنجم: خروج زن از کشور ۷۴
- ششم: اشتغال زن ۷۵
- هفتم: تادیب زن ۸۲
- بررسی دیدگاه های فقهی و حقوقی تادیب زن ۸۷
- بررسی آیه ۳۴ سوره نساء ۸۷
- ج) سرافتن از خواسته شوهر ۸۷
- د) پیشگیری و درمان تشوژ زن ۸۸

- ۸۸..... (ه) راههای مقابله با نشوز زن
- ۸۸..... نظر قرآن کریم
- ۸۹..... بررسی ماده ۱۱۰۸ قانون مدنی
- ۹۰..... ولایت پدر بر فرزند
- ۹۲..... ریاست پدر و امور مالی فرزند
- ۹۲..... (ف) اداره اموال و دارایی فرزند
- ۹۴..... تحلیل اعمال ریاکار ولی
- ۹۷..... (ب) بررسی به ۳۲ مورد نساء
- ۱۰۰..... ریاست پدر بر امور غیر مالی فرزند
- ۱۰۱..... حدود و اقتدار پدر
- ۱۰۱..... (الف) نظارت بر نگهداری و تربیت فرزند
- ۱۰۵..... (ب) نظارت بر تادیب و تنبیه فرزند
- ۱۰۸..... (ج) دخالت و نظارت بر ازدواج فرزند
- ۱۱۵..... نتیجه گیری و پیشنهادات
- ۱۱۹..... منابع

سخن آغازین

خانواده یک نهاد کوچک اما اساسی در جامعه انسانی است. این اجتماع کوچک، بسان یک اجتماع بزرگ با مسائل مختلف اقتصادی، تربیتی و فرهنگی روبروست، از اینرو موضوع سرپرستی این نهاد مهم و چگونگی اداره آن موضوعی است که به لحاظ دینی، حقوقی و جامعه شناختی جایگاه ویژه‌ای یافته است. به حکم عقل، هر اجتماعی می‌بایست دارای سرپرست و مدیری باشد تا با ایجاد نظم و ثبات و هماهنگی بین اجزاء، آن را سوی هدف مورد نظر هدایت کند. این مسئله از جمله مباحث مهمی است که در همه نظام‌های حقوقی از جمله نظام حقوقی اسلام مورد توجه قرار گرفته و آیاتی از قرآن در این باره ارائه شده، اما در علل انتخاب مرد به عنوان رئیس خانواده و محدوده و قلمرو این ریاست و همچنین در شرایط آن اتفاق نظر وجود ندارد. اما روشن شد که سرپرستی مرد برخاسته از ماده ۱۱۰۵ ق.م. و با توجه به آیات قرآن و دیدگاه فقها طبق آیه ۳۴ سوره نساء مورد پذیرش است. ریاست و قوامیت مرد بر زن به لحاظ اهلیت کامل زوجه به طور محدود منظور می‌گردد و تنها گستره روابط زوجیت و امور مربوط به مصلحت و نظام خانواده را در برمی‌گیرد. لذا شوهر به هیچ‌وجه حق دخالت در امور مالی زن را ندارد (ماده ۱۱۱۸ ق.م). اما در فقه عامه و امامیه توصیه شده که زن در این زمینه از تجربه و عقل و معاش شایسته بهره‌گیرد. ولی در امور غیرمالی در راستای حفظ و حیثیت خانواده می‌تواند نظارت داشته باشد. اما در شاخه دیگر ریاست مرد، یعنی سرپرستی و ولایت فرزند (طبق مواد ۱۱۸۰ و ۱۱۸۱ ق.م)، اصل بر عمومیت و فراگیری اختیار پدر، خواه در امور مالی و خواه غیرمالی می‌باشد. فقه عامه و امامیه همگام و منطبق با ق.م. بلوغ را شرط صحت عقد نکاح ندانسته است. ولی رعایت مصلحت و غبطه مولی علیه الزامی است.